

Allah'ın emri ve dilemesi

Dilek Hanım: “Allah'ın emri ile dilemesi aynı mıdır, fark var mıdır? Meselâ Allah ateşe emrediyor ve ateşin Hazret-i İbrâhim'i (as) yakmamasını diliyor. Emretseydi, ama dilemeseydi ne olurdu? Ateş bu emre uyar mıydı?”

Allah'ın emri ile dilemesi, Allah'ın iki ayrı isminin ve sıfatının tecellîsidir. Allah (cc), Âmir'dir ve Mürîd'dir; yani emreder ve diler. Yani emr-i küllî ve irade-i külliye sahibidir. Allah'ın emri de, iradesi de kâinatı ihâta etmiştir, yani kuşatmıştır.

İradî olsun olmasın; insanın hareketleri de şüpheşiz Allah'ın irade-i külliyesine dâhildir. Kur'ân, “Âlemlerin Rabb'i olan Allah dilemedikçe siz bir şey dilemiş olmazsınız!”¹ âyetiyle buna işaret eder. Kur'ân, irade-i külliye Sahibi olan Allah'ın Âlim ve Hakîm olduğunu da kaydediyor.²

Cenâb-ı Hak, Âmir-i Mutlak'tır; yani, her şeye fitratının ve yaratılışının gayesini emreder. O'nun emri dileğidir; dileği fiilidir, fiili emirdir, dileği emrinin icrasıdır. Allah'ın emri bir iş için tecellî ettiğinde, birçok sıfatı da emri ile birlikte aynı işte tecellî eder. Emri ve iradesi ile birlikte kudreti, hikmeti, san'atı, ilmi, izzeti, celâli, cemâli... vs. sıfatlarının tezahürlerini aynı işte görmek mümkündür.

Âmir ismine, Kur'ân'da genellikle “Ol!” emri nezdinde işaret edilmektedir. Kur'ân, Cenâb-ı Hak'ın emri ile fiili arasındaki yakın ilişkiyi şöyle anlatır: “O'nun işi, bir şeyi dilediği zaman ona sadece ‘Ol!’ demektir; o hemen oluverir.”³

Kur'ân'da Cenâb-ı Hak yalnız şuur sahiplerine emretmekle kalmaz; şuur sahibi olmayan varlıklara da emir buyurduğunu ve vahy ettiğini bildirmekte ve bu emirlerden örnekler vermektedir. Meselâ Zat-ı Âmir-i Mutlak, Hz. Nuh (as) tufanı esnasında arza ve semaya şöyle emrettiğini beyan eder: “Yere, ‘Ey yer! Suyunu çek!’ göğe de, ‘Ey gök! Suyunu tut!’ denildi. Su çekildi. İş bitti, gemi Cûdi'ye oturdu.”⁴ Cenâb-ı Hak, Hz. İbrahim'in (as) atılmak istendiği ateşe de şöyle emrettiğini bildirir: “Biz, ‘Ey ateş! İbrahim'e karşı serin ve selâmetli ol!’ dedik.”⁵

Cenâb-ı Hak'ın emri, bal arısının gayr-i şuurî hareketlerinde de hâkimdir: “Rabb'in

bal arısına: ‘Dağlarda, ağaçlarda ve hazırlanmış kovanlarda yuva edin. Sonra her çeşit üründen ye. Sonra da Rabb’inin işleme için gösterdiği yollardan yürü’ diye vahy etti. Karınlarından insanlar için şifa olan çeşitli renklerde bal çıkar. Düşünen bir millet için bunda ibret vardır.”⁶

İrade sıfatından gelen ve kâinatı ihata eden tekvinî emirler ile Kelâm sıfatından gelen Kur’ânî emirlerin tamamının Âmir-i Mutlak olan Cenâb-ı Hakk’a ait olduğunu beyan eden⁷ Bedüzzaman Hazretleri, bütün zerrelere kadar kâinatın, bütün meleklerin ve bütün varlıkların Cenâb-ı Hakk’ın “Kün!” (Ol!) emrine karşı harfiyen muti olduklarını, boyun eğdiklerini ve mutlak tezellülde olduklarını kaydeder.⁸

Üstad Saîd Nursî, kâinatın her bir zerresinin Allah’ın mutlak emri altında mütemadiyen istikbalden gelip, hâle uğrayarak teneffüs edip, maziye döküldüğünü beyan etmektedir.⁹ Daire-i imkânda ne kadar eşya var ise, hepsine gayet kolay ve rahat vücut giydirildiğini, bir şeye emretmesiyle o şeyin yapılmasının bir olduğunu ifâde eden¹⁰ Bedüzzaman, tabiat kanunları denilen kevnî yasaların, Allah’ın emirlerinin, muhtelif varlıklara intikalinden başka bir şey olmadığını kaydetmektedir.¹¹

Netice itibariyle, Allah’ın emri ile dilemesi kevnî işlerde, yani yaratılış kânunlarında, yani tabiat yasalarında beraber tecellî etmektedir. Binâenaleyh, Cenâb-ı Hak dilemediği bir şeyi emretmemekte; emrettiğini ise dilemiş bulunmaktadır.

Dipnotlar:

- 1- Tekvîr Sûresi, 81/29
- 2- İnsan Sûresi, 76/30
- 3- Yâsîn Sûresi, 36/82
- 4- Enbiyâ Sûresi, 21/69
- 5- Hûd Sûresi, 11/44; Fussilet Sûresi, 41/11
- 6- Nahl Sûresi, 16/68,69 7- Mektûbât, s. 463
- 8- Sözler, s. 384
- 9- Mektûbât, s. 233
- 10- Mektûbât, s. 237; Sözler, s. 180
- 11- Mesnevî-i Nûriye, s. 52